

de **VUURBOET**

Uitgave van de Nederlandse Vuurtoren Vereniging

27e jaargang nr. 3
herfst 2018

**De vuurtoren
van Egmond
aan Zee**

**Cabo de São
Vicente**

**Kaap
Willemsduin
opnieuw
geschoord**

**Sark Lighthouse
gemoderniseerd**

verkoopprijs € 3,00

Kaap Willemsduin opnieuw geschoord

door Egge Knol

Maandag 30 juli 2018 bracht RTV Noord nieuws onder de kop "Kaap Willemsduin in nieuw jasje gestoken". Het is volop zomer. U denkt komkommernieuws. Maar hier is sprake van belangrijk onderhoud van maritiem erfgoed.

In het voortdurend veranderende waddengebied ontbreken vaste oriëntatiepunten. Sinds de middeleeuwen worden daarom houten kapen opgericht op de eilanden. Om deze onderling te onderscheiden hebben ze een van verre goed te herkennen scherm. Die van het Willemsduin op Schiermonnikoog bestaat uit een rechthoekig rek met een ruit erboven. In 1854 kende het Nederlandse waddengebied 25 kapen. Nu zijn er nog zeven over. Hun praktische nut voor navigatie en landmeetkunde is vrijwel nihil geworden, maar op hun verlaten locaties zijn het beeldmerken van het waddengebied. Ze worden dagelijks door de talloze toeristen, doorgaans van verre, bekeken. Groningers op vakantie op Schiermonnikoog, te fiets of te voet, op weg naar het oosten, naar dat stukje Schier dat naar Groningen kruipt, gebruiken het baken op het Willemsduin als richtpunt.

Kaap Willemsduin

De eerste versie van de nu zo bekende en veel gefotografeerde kaap op het Willemsduin werd in 1931 gebouwd en op 3 oktober in het Bericht aan Zeevarenden no. 231 wereldkundig gemaakt: "Waddeneilanden. Schiermonnikoog. Kaap geplaatst. Op 53°29'51"N.b. en 6°17'59"O.l. is op Schiermonnikoog geplaatst een houten kaap met rechthoekig scherm." De beschrijving is summier en vermeldt niet dat boven het rechthoekig scherm nog een ruitvormig kleiner scherm zit. Uit de bouwtekening van juli 1931 staat dat tweede scherm wel, dus het heeft er altijd gezeten. De kaap was geschoord met acht tuien die vast zaten aan in de grond verankerde gietijzeren tuipalen. Het baken diende in de eerste plaats voor de hydrografie: het maken en onderhouden van zeekaarten. Daarvoor waren vaste punten nodig en in het waddengebied zijn die schaars. Al eerder, in 1888, kwam er een vergelijkbaar baken te staan op de Boschplaat, een zandplaat tussen Schiermonnikoog en Rottumeroog. Op Schiermonnikoog werd in die tijd de zuidelijke vuurtoren gebruikt als meetpunt. Met een kaap op het Willemsduin werd een nauwkeuriger netwerk verkregen. Met het oog op de veranderingen van het waddengebied als gevolg van de inpoldering van de Lauwerszee, werd in de jaren 1959-1960 het netwerk van vaste punten nog uitgebreid met het peilbaken op de Kobbbeduinen en een kaap op het Oerd op Ameland. Deze kapen zijn onderdeel van het

oog. Kaap geplaatst. Op 53°29'51"N.b. en 6°17'59"O.l. is op Schiermonnikoog geplaatst een houten kaap met rechthoekig scherm." De beschrijving is summier en vermeldt niet dat boven het rechthoekig scherm nog een ruitvormig kleiner scherm zit. Uit de bouwtekening van juli 1931 staat dat tweede scherm wel, dus het heeft er altijd gezeten. De kaap was geschoord met acht tuien die vast zaten aan in de grond verankerde gietijzeren tuipalen. Het baken diende in de eerste plaats voor de hydrografie: het maken en onderhouden van zeekaarten. Daarvoor waren vaste punten nodig en in het waddengebied zijn die schaars. Al eerder, in 1888, kwam er een vergelijkbaar baken te staan op de Boschplaat, een zandplaat tussen Schiermonnikoog en Rottumeroog. Op Schiermonnikoog werd in die tijd de zuidelijke vuurtoren gebruikt als meetpunt. Met een kaap op het Willemsduin werd een nauwkeuriger netwerk verkregen. Met het oog op de veranderingen van het waddengebied als gevolg van de inpoldering van de Lauwerszee, werd in de jaren 1959-1960 het netwerk van vaste punten nog uitgebreid met het peilbaken op de Kobbbeduinen en een kaap op het Oerd op Ameland. Deze kapen zijn onderdeel van het

De nieuwe schoren van larixhout zijn gearriveerd. Foto Kuipers Waterbouw

De eerste Kaap Willemsduin in 1952. Foto www.wadgidsenweb.nl

De bouwers van firma Herke de Groot & Zn. in de nieuwe kaap, in 1967. Foto collectie Bouke Hoogeveen.

netwerk van de Rijksdriehoeksmeting.

Het baken van 1931 werd in 1967 vervangen door een vergelijkbaar baken, maar dan voorzien van houten schoren, die aan een korte dwarschoor in de grond werden vastgezet. De opdracht voor de bouw werd gegund aan firma Herke de Groot & Zn. in Harlingen, die een offerte indiende van 12.730 gulden, inclusief omzetbelasting. De kaap werd in Harlingen gebouwd, in elkaar gezet en vervolgens weer uit elkaar gehaald. Alle delen werden genummerd en daarna in een ketel onder hogedruk volgeperst met creosootolie. Dat verduurzaamt het hout voor lange tijd. De kaap werd in onderdelen aangevoerd en op het Willemsduin werden de genummerde delen door het bedrijf weer in elkaar gezet.

Herstelwerkzaamheden

De kaap is inmiddels eigendom van Natuurmonumenten, die de opdracht heeft van de Nederlandse Staat om de natuurgebieden op Schiermonnikoog te beheren. Na een halve eeuw was de creosootolie wel uitgewerkt. De schoren waren voor een groot deel verrot en moesten worden

vervangen. Firma Kuipers Waterbouw uit Dokkum kreeg de opdracht om de herstelwerkzaamheden aan de kaap uit te voeren. Op donderdag 26 juli j.l. kwamen nieuwe palen aan op het eiland. Op een platte wagen werden de vier 15 meter lange palen van onbehandeld larixhout op locatie gebracht. Met een verreicher van bouwbedrijf R. Dijkstra op Schiermonnikoog werd er veilig op hoogte gewerkt, waarbij één voor één de schoren zijn vervangen. Ook werden de dwarsschoren, ieder van 2,5 meter lengte vervangen. De laatste werden, net als eerder, voorzien van een muts. De nieuwe mutsen zijn van staal. Het werken aan de klus, op een van de vele bloedhete dagen van deze zomer, werd bemoeilijkt doordat het, zoals gebruikelijk in deze tijd van het jaar, wemelde van heftig stekende dazen. De kapen en bakens horen tot de beleving van het waddengebied. Hun betekenis is zo evident dat bewoners op Terschelling en Vlieland verdwenen kapen willen herbouwen. Het Deense waddeneiland Fanø ging hen hierin voor. Het is groot nieuws dat de kaap op het Willemsduin weer voor lange tijd kan blijven staan. Veel bezoekers van Schiermonnikoog zullen het gebruiken als oriëntatiepunt. Als vuurtorenvrienden feliciteren wij Natuurmonumenten en bedanken deze organisatie oprecht voor het nemen van haar culturele verantwoordelijkheid.

Met dank aan: Hessel Dubbleing, Schiermonnikoog; Arjen Kok van Natuurmonumenten Schiermonnikoog; Bauke G. Hoogeveen te Harlingen en Koos Bunk te Barneveld.

Kaap Willemsduin na het herstel. Foto Natuurmonumenten.